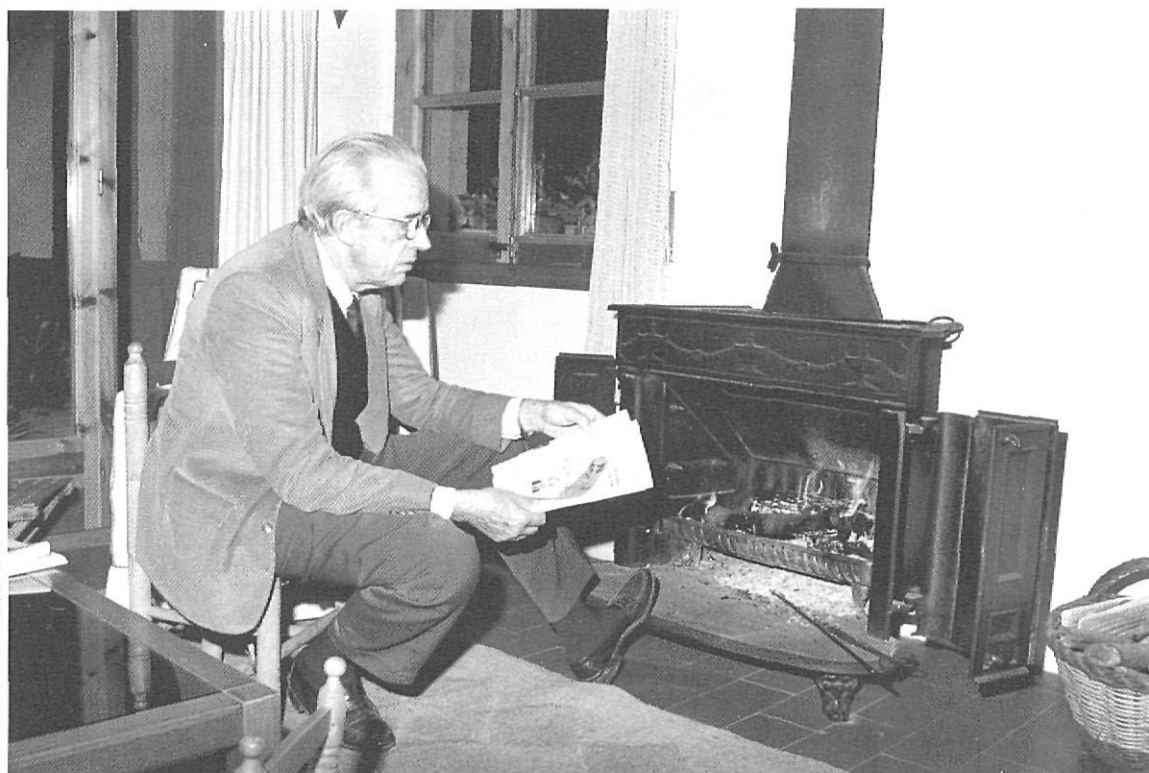

FOTOGRAFIES: MIQUEL BATALLER

«La sensació d'equilibri i de comoditat d'aquest lloc s'assoleix gràcies a un cúmul de circumstàncies que només es poden reunir en molt pocs punts privilegiats del globus».

A l'Escala, fent camí

De l'Empordà en coneixia les gràcies d'haver llegit de jove net les que tan finament glossà Pere Coromines amb la seva prosa més brillant i etèria. En particular, m'havia cridat l'atenció la que du per títol *Els burros de Biure*, perquè es refereix al comportament de persones i posa l'èmfasi en el component de radicalitat que entra a formar part del caràcter de la gent d'aquestes contrades.

De l'Empordà en coneixia aleshores també altres referents absorbits d'altres lectures, com les de Bertrana sobre els aiguamolls. També tenia les informacions contundents que ens n'oferia a l'Institut-Escola el nostre company de curs, després matemàtic ben conegut, fa poc tràgicament traspasat, en Josep Teixidor, fill de l'antic metge de Llers.

Totes aquestes notícies justificaven un interès, però el fet és que en les meves sortides d'excursionista autònom (i dic autònom perquè no m'atreveixo a dir independent, ja que la independència en aquest món on vivim és quelcom d'espectral, quelcom de situat entre un somni esvanit i un anhel utòpic per a un futur fugitiu), en les meves sortides, deia, m'inclinava més

aviat per itineraris de muntanya estricta, i la descoberta física de l'Empordà i de la seva costa restava sempre com a projecte viu però sempre en segon pla.

No fou sinó fins molt més endavant, quan vaig realitzar la primera marxa d'aproximació vers aquella noia escalenca que havia començat a conèixer d'estudiant a la universitat, que vaig descobrir que Pere Coromines s'havia quedat curt. Fou baixant el camí que va de Montgó a l'Escala que em vaig trobar de sobte amb la vista general del golf. Sense parlar ara dels lligams familiars que contribuïren posteriorment de manera decisiva a fixar-me a l'Escala, podria dir sense exagerar que la primera visió d'aquest paisatge ja ho fou, de decisiva en aquest sentit.

Després d'un primer pla de costa, amb les Clotes, la corba de Riells, la silueta de les cases de la vila, la roca del Caragol, venia el mar d'un blau esplendorós, tancat a ponent per la línia de sorra que, només interrompuda per les Muscleres, el moll antic i el promontori de Sant Martí, s'estén fins a perdre's entre l'ombra d'una calitja lleu, per damunt de la qual s'alça el teló de fons de les muntanyes de Roses, clares com a l'abast de la mà, des de Norfeu i el Paní,

ja ocupat aleshores pels americans, passant per les dents de serra de Sant Salvador amagant Sant Pere de Rodes, que és el centre del món, com tothom sap, fins a, més enllà i ja tornant-se blavoses, les Alberes. Més enllà encara i més blau, majestuos, el Canigó paternal, brillant de neu.

És clar que vaig encertar un dia especialment bo, però és que en aquesta contrada són molts els dies que us permeten la contemplació de tanta bellesa, perquè ho són intrínsecament, de bons, o perquè la tramuntana ha conferit prou transparència a l'aire.

La sensació d'equilibri, de comoditat que aquí s'assoleix ve d'un cúmul de circumstàncies d'ambient i de dimensions que els atzars de la creació dels planetes i dels cataclismes geològics no poden haver reunit més que en molts pocs punts privilegiats del globus, i aquest n'és un. Aquí, davant d'aquesta badia, teniu un àmbit ben delimitat a la mesura justa de l'ésser humà, la que permet a l'esperit de sentir-se lliure sense desamparança i, a la vegada, de sentir-se acollit sense oprobí.

En parlar d'acolliment he de fer referència a la gent de l'Escala, a la gent que hi vaig trobar quan m'hi vaig incorporar parcialment. En aquell temps, la pesca era pràcticament l'únic recurs del poble, i aquest era pobre i el jovent tendia a marxar-ne. Com que els pescadors d'ofici viuen ala ratlla de la costa o mar endins, d'esquena a la terra de l'interior, on no penetren mai, si poden, són una gent que pot ignorar les convencions de la societat de terra ferma i viure de les coses essencials i per a les coses essencials, capaç, per exemple, d'apiadar-se d'aquell infant que es delia per una taronja, com assenyalava el poeta, o de respectar la llibertat interior d'altri. Aquí hi trobàveu naturalitat i cordialitat en el tracte, i res no era heroic ni transcendental.

Quan el que fou el meu mestre en la disciplina de química analítica que he conreat professionalment, el doctor F. Buscarons, per indicació meva vingué a passar unes vacances de Pasqua a l'Escala tractant de trobar un lloc on ningú no fes cas de la seva condició d'autoritat pública, perquè després d'uns mesos de fer de rector de la universitat de Barcelona ja estava sobresaturat de formalismes, protocols i adulacions, trobà, efectivament, el refugi que cercava; repetí l'estada durant molts anys consecutius, hi aprengué a pescar amb canya (qui n'hi ensenyà fou un escalenc paradigmàtic, el meu sogre, en Josep Figueras i Fontdevila, home notable pel seu tarannà, per la claredat de la seva ment i per la seva equanimitat, com aquells pensadors de la Grècia clàssica oberts al diàleg), i hi fou feliç, en la mesura en què això és possible i detectable des de fora, tal com hi hem estat feliços també tants i tants d'altres que hem estat adoptats per l'Escala com si en fòssim fills.

Ara bé, la felicitat i el sentit de la vida no es troben a la meta on hom arriba, si és que n'arriba a alguna, sinó en el camí que hom recorre, com diu el filòsof. Establir a l'Escala la nostra segona llar fou de fet emprendre un camí, el que l'Escala mateixa va emprendre aviat, un llarg camí per on encara transita sense que hom pugui saber ben bé on mena, un camí de transformacions en molts sentits, originades per l'evolució del fenomen turístic, de les quals hem estat testimonis sempre sorpresos.

Aquell humanisme essencial del caràcter d'abans s'ha perdut en bona part: aquí, una fracció significativa del jovent que va viure les repercussions d'aquelles onades de revisionisme polivalent i d'iconoclàstia a ultrança vigents a tota l'Europa de l'Oest entre els anys seixanta i setanta, ho va fer amb l'exemple simultani de l'oci multitudinari de cada estiu i amb el convenciment que el diner arriba a casa de manera fàcil; tot plegat afavorí l'aparició d'un tipus humà amb un fals aire metropolità, posseïdor d'una extensa cultura de televisió, ignorant, per exemple, de l'existència del proïsme.

Però aquesta és una terra de contrastos complementaris: l'Escala fou també el punt de partida d'una de les columnes de la Marxa de la Llibertat; fou també l'escenari d'un moviment popular en defensa de l'arquitectura popular (el vell edifici de l'Alfolí i el cementiri vell); de l'Escala partiren joves a la defensa dels aiguamolls amenaçats, fites aquestes entre moltes d'altres del camí tortuós que descrivim, que no és acabat, que es redreça i continua, mostres només d'una nova sensibilitat que està apareixent.

Aquesta, i elements de diversos ordres que comencen a vigir, econòmics, culturals, polítics, propicien una nova concreció d'aquest poble que semblava que s'anava a dissoldre. Que es concretarà en quelcom ben diferent d'allò d'abans, és evident, però hi ha raons per creure que són les mateixes velles arrels les que forneixen la nova saba. Ens sentim cada cop menys marginals i més participants en la marxa endavant que ha emprès la vila, i tendim a passar-hi cada cop més temps.

ENRIC CASASSAS

Enric Casassas és ex-president de l'Institut d'Estudis Catalans.